

**TA'LIM TIZIMI BOSHQARUVINI ZAMONAVIY MENEJMENT YONDASHUVLARI ASOSIDA
TAKOMILLASHTIRISH**

**Yuldasheva Yulduzxon Muhamedovna
Qo'qon Universiteti Ta'lim menejmenti va
boshqaruv yo`nalishi 1-kurs magistranti**

Annotatsiya: Hozirgi vaqtda ta'lim jarayoni yangi Uyg'onish davri pedagogikasi tamoyillariga asoslangan zamonaviy yondashuvni talab qiladi, bunda asosiy e'tibor talabning individual ehtiyojlari, qiziqishlari va qobiliyatiga moslashtirilgan shaxsiy ta'limga qaratilgan. Talabalar zamonaviy dunyoning tez sur'atlarda muvaffaqiyat qozonishi uchun ta'lim jarayonini innovatsion boshqarish talab etiladi. Ushbu maqolada biz yangi Uyg'onish davri pedagogikasi sharoitida zamonaviy boshqaruv yondashuvlari asosida ta'lim jarayonini boshqarishning shakllanishini ko'rib chiqamiz.

Kalit so'zlar: menejmentni shakllantirish, ta'lim jarayoni, zamonaviy boshqaruv yondashuvlari, Yangi Uyg'onish davri pedagogikasi.

Zamonaviy boshqaruv yondashuvlari asosida ta'lim jarayonini boshqarishni shakllantirish yangi Uyg'onish davri pedagogikasining hal qiluvchi jihati bo'lib, ta'limda ijodkorlik, moslashuvchanlik va innovatsiyalarni kuchaytiradi. Dastlab, ta'lim muassasalarini boshqarish qarorlar qabul qilish markazlashgan an'anaviy ierarxik tuzilmalarga asoslangan edi. Biroq, bu yondashuv tobora ortib borayotgan xilma-xillik, innovatsiyalar va globallashtirish bilan tavsiflangan zamonaviy ta'lim muhitlari uchun etarli emas. Shu bois XXI asrda ta'lim tizimining muammolari va imkoniyatlarini hal qilish uchun zamonaviy boshqaruv yondashuvlari zarur. Keyingi bo'limda ta'limni boshqarish uchun foydali bo'lgan ba'zi muhim zamonaviy boshqaruv yondashuvlari muhokama qilinadi. Yangi Uyg'onish davri pedagogikasi sharoitida ta'lim jarayonini boshqarishning shakllanishi an'anaviy yondashuvni tubdan o'zgartirishni talab qiladi. Ta'lim jarayonini doimiy ravishda takomillashtirish va o'zgaruvchan sharoitlarga moslashishga e'tibor qaratgan holda yanada chaqqon va moslashuvchan tarzda boshqarilishi kerak. Yangi Uyg'onish davri pedagogikasi - bu insonparvarlik va yaxlit ta'lim tamoyillariga asoslangan ta'limga innovatsion yondashuv. Bu yondashuv butun insonning jismoniy, hissiy va intellektual jihatlarini o'z ichiga olgan holda rivojlanishiga qaratilgan. Yangi Uyg'onish davri pedagogikasi 21-asrning o'zgaruvchan voqeligiga javob beradigan yanada sezgir va moslashuvchan ta'lim tizimini yaratish uchun mo'ljallangan. Yangi Uyg'onish davri pedagogikasining asosiy xususiyatlaridan biri o'qituvchining rolini o'zgartirishdir. Bunday yondashuvda o'qituvchi shunchaki bilim berish emas, balki o'quvchiga o'quv jarayoniga yo'l ko'rsatuvchi, o'rganishga yordam beruvchiga aylanadi. O'qituvchi murabbiy va murabbiy sifatida ishlaydi, talabaga yordam va fikr-mulohazalarni taklif qiladi, tanqidiy fikrlash va ijodkorlikni rivojlantirishga yordam beradi.

Yangi Uyg'onish davri pedagogikasining asosiy tamoyillaridan biri xilma-xillikni qabul qilishdir. Bu tamoyil ta'lim jarayonini boshqarishda, har bir o'quvchining individual ehtiyojlari va xohish-istaklarini hisobga olgan holda qo'llanilishi kerak. Bunga shaxsiylashtirilgan ta'lim tajribasini ta'minlovchi moslashuvchan ta'lim texnologiyalaridan foydalanish orqali erishish mumkin. Yangi Uyg'onish davri pedagogikasining yana bir asosiy tamoyili ijodkorlik va innovatsiyani rag'batlantirishdir. Bu tamoyil ijodkorlik va innovatsiyalarni rag'batlantiradigan muhitni yaratish orqali o'quv jarayonini boshqarishda qo'llanilishi kerak. Bunga hamkorlikdagi ta'lim yondashuvlaridan foydalanish, loyiha asosidagi ta'lim, muloqot va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish orqali erishish mumkin. Ta'lim jarayonini boshqarish ham asosiy e'tiborni ko'nikma va bilimlarni o'zlashtirishga qaratgan holda doimiy takomillashtirish muhitini yaratishga qaratishi kerak. Bunga samaradorlik

ko'rsatkichlaridan foydalanish, fikr-mulohaza va murabbiylik, ta'lim madaniyatini rivojlantirish orqali erishish mumkin.

Umumiy sifat menejmenti. Umumiy sifat menejmenti (Total Quality Menejment (TQM)) - bu ta'lim tizimini doimiy ravishda takomillashtirish va rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydigan boshqaruv yondashuvi. Bu o'qituvchi va talabalarni qamrab olgan yondashuv bo'lib, o'qitish jarayonining sifati va dolzarbligini doimiy ravishda oshirishga qaratilgan. TQM ta'lim muassasalarining sifatni idrok etish uslubini reaktiv yondashuvdan faol yondashuvga o'zgartirishni talab qiladi. Ushbu yondashuv, ayniqsa, bugungi kunda tez o'zgaruvchan ta'lim landshaftida dolzarbdir.

Innovatsiyalarni boshqarish. Innovatsiyalarni boshqarish ijodkorlikni rivojlantirish va ta'lim tizimida tajriba va izlanishlarni rag'batlantirishda muhim ahamiyatga ega. Innovatsiyalarni boshqarish ta'lim muassasalariga texnologik yutuqlar va ta'lim tendentsiyalaridan xabardor bo'lish imkonini beradigan ijodkorlik va tajribalar rivojlanishi mumkin bo'lgan muhitni yaratishga intiladi. U doimiy ravishda talabalar bilimini yaxshilash va turli manfaatdor tomonlar bilan hamkorlikda hamkorlikni rivojlantirishning yangi usullarini izlaydigan tizimlarni yaratishni o'z ichiga oladi.

Tizimli fikrlash. Ta'lim jarayonini samarali boshqarish ta'lim tizimini bir butun sifatida ko'rib chiqadigan tizimli fikrlash yondashuvini qo'llashni talab qiladi. Tizimli fikrlash ta'lim tizimining turli tarkibiy qismlari o'rtasidagi o'zaro ta'sirni aniqlashga yordam beradi, bu esa murakkab ta'lim jarayonlarini yaxshiroq tushunishga olib keladi. Tizimli fikrlash yondashuvi jarayonlarni uzluksiz takomillashtirishni ta'minlaydi, chunki u bir vaqtning o'zida ta'lim tizimining turli qismlariga ta'sir qiladi. Ta'lim menejerlari o'zgarishlar zarur bo'lgan sohalarni aniqlashlari va tizimli fikrlash yondashuvidan foydalangan holda ularni samarali hal qilishlari mumkin.

Hozirgi ta'lim manzarasi o'qitish jarayonida ijodkorlik, innovatsiya va hamkorlikni rivojlantirish uchun zamonaviy boshqaruv yondashuvlaridan foydalanishni talab qiladi. An'anaviy ierarxik tuzilmalar va markazlashtirilgan qarorlar qabul qilish asosida ta'lim muassasalarini boshqarish XXI asrda ta'lim tizimlari uchun endi etarli emas. Shu bois ta'lim muassasalari o'quv jarayonlarini boshqarishda yanada moslashuvchan va innovatsion yondashuvni qo'llashlari kerak. Umumiy sifat menejmenti, innovatsiyalarni boshqarish va tizimli fikrlash kabi zamonaviy boshqaruv yondashuvlaridan foydalangan holda ta'lim muassasalari o'qitish jarayonining sifati va dolzarbligini oshirishi hamda o'quvchilar, ota-onalar va jamiyatning o'zgaruvchan ehtiyojlarini qondirishi mumkin. Umuman olganda, yangi Uyg'onish davri pedagogikasini qo'llab-quvvatlovchi ta'lim jarayonlarini samarali boshqarish uchun zamonaviy boshqaruv yondashuvlaridan foydalanish bo'yicha ta'lim menejerlarining malakasi juda muhimdir.

Agile kabi zamonaviy boshqaruv yondashuvlari ta'limni boshqarishda qo'llanilishi mumkin. Agile boshqaruv hamkorlik, moslashuvchanlik va o'zgarishlarga moslashish qobiliyatini ta'kidlaydi. Agile yondashuvi o'qituvchilarni ta'lim jarayonini samarali boshqarish uchun jamoalarda birgalikda ishlashga undaydi. Bu yondashuv o'quvchilarning ehtiyojlarini qondirish, ta'lim tizimini doimiy takomillashtirish va o'qituvchilarning alohida o'quvchilarning ehtiyojlariga tez javob berish qobiliyatini ta'kidlaydi. Agile-dan tashqari, Ta'lim tashkiloti kontseptsiyasi ham ta'limni samarali boshqarishga hissa qo'shishi mumkin. Ta'lim tashkiloti kontseptsiyasi doimiy o'rganish, bilim almashish va yangi ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan. Maktab tizimida Ta'lim tashkilotining tashkil etilishi o'qituvchilarning ta'limni boshqarish strategiyalarini ishlab chiqishda faol ishtirok etishiga va qarorlar qabul qilish jarayonida faolroq ishtirok etishiga yordam beradi. Ta'limni boshqarishning yana bir zamonaviy yondashuvi - bu Lean Six Sigma, bu jarayonni takomillashtirish va chiqindilarni kamaytirishga urg'u beradi. Ushbu yondashuv ma'lumotlar

tahliliga asoslangan bo'lib, o'quv jarayonidagi samarasizliklarni aniqlash va bartaraf etishda qo'llaniladi. Lean Six Sigma yondashuvi resurslarni boshqarishni takomillashtirish, xatolar sonini kamaytirish va jarayonlar samaradorligini oshirish orqali sifatli ta'limni ta'minlashga yordam beradi. Yangi Uyg'onish davri pedagogikasi sharoitida ta'lim jarayonini samarali boshqarish zamonaviy boshqaruv yondashuvlarini uyg'unlashtirishni talab qiladi. Zamonaviy texnologiyalar, jumladan, elektron ta'lim va raqamli resurslardan foydalanish ham ta'lim jarayonining muvaffaqiyatiga katta hissa qo'shishi mumkin.

Xulosa qilib aytish mumkinki, yangi Uyg'onish davri pedagogikasi sharoitida ta'lim-tarbiya jarayonini boshqarishning zamonaviy boshqaruv yondashuvlari asosida shakllanishi maktablar uchun zamonaviy dunyoda o'quvchilarning muvaffaqiyatga erishishi uchun zarur bo'lgan ko'nikma va bilimlarni berishda muhim ahamiyatga ega. Agile, Learning Organization va Lean Six Sigma - bu maqsadga erishishga yordam beradigan zamonaviy boshqaruv yondashuvlari. Ta'lim jarayonining muvaffaqiyatini zamonaviy texnologiyalar, xususan, elektron ta'lim va raqamli resurslardan foydalanish orqali ta'minlash mumkin. Yangi Uyg'onish davri pedagogikasi sharoitida ta'lim jarayonini boshqarishning zamonaviy boshqaruv yondashuvlari asosida shakllanishi evolyutsion jarayon bo'lib, ta'limga yangi yondashuvlarni qabul qilishni talab qiladi. Bu tafakkurni an'anaviy, qat'iy yondashuvdan epchil va sezgir yondashuvga o'zgartirishni talab qiladi. TQM va Balanced Scorecard yondashuvi kabi zamonaviy boshqaruv yondashuvlarining integratsiyasi, xilma-xillik, ijodkorlik va innovatsiyalarni rag'batlantirish ta'lim jarayonini muvaffaqiyatli boshqarish uchun muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Xudoyberdiyevich, X. B. (2022, April). YANGI RENESSANS SHAROITIDA PEDAGOGIKA TA'LIM SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING AYRIM DOLZARB MASALALARI. In E Conference Zone (pp. 67-70).
2. Sayibova, Z. Y. (2023). INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING TA'LIM SOHASIDAGI O'RNI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(3), 829-834.
3. Salayeva, M., & Shayunusova, F. (2023). RENESSANS DAVRLARI NAMOYONDALARINING DUNYO TAMADDUNI RIVOJIGA QO'SHGAN HISSASLARI. Talqin va tadqiqotlar, 1(20).
4. Solidjonov, D. (2021). TA'LIMNING RIVOJLANISHI UCHUN DIGITAL LEARNING KONSPEKSIYASINING TENDENTSIYALARI. Scienceweb academic papers collection.